

Tutkimusvilppiä torjutaan avoimuudella, ei sääntelyllä

Näkökulmat Julkaistu 09.02.2016 klo 12:25 Kirjoittaja Heidi Laine

Helsingin Sanomien sunnuntainen reportaasi (HS 7.2. [Huippututkimus johti harhaan](#)) VTT:ssä nousseesta, tukahdutetusta ja nyt taas uudelleen tutkittavasta vilppiepäilystä on kirvoittanut paljon kritiikkiä suomalaista tutkimuseettistä sääntelyä kohtaan. Jutussa siteerattu emerituskansleri Kari Raivio muun muassa kutsui Tutkimuseettistä neuvottelukuntaa (TENK) ja sen koordinoimaa vilppiepäilyjen käsittelymekanismia hampaattomaksi.

Väitän, että ongelma ei ole sääntelyn määrässä tai laadussa, vaan tutkimustoiminnan kannustimissa. Itsesääntelyyn perustuva valvonta on juuri niin vahvaa, kuin tutkimusorganisaatioiden tahtotila sen noudattamiseen. Nykyinen tutkimuksen kannustinjärjestelmä palkitsee vain yksipuolisin mittarein määriteltyä menestystä, ei luotettavuutta tai avoimuutta. Tästä näkökulmasta tutkimusvilppiepäilyjen hautaaminen on tutkimusorganisaatioille paljon kannattavampaa kuin niiden julkinen ja perusteellinen selvittäminen. Edellyttäen toki, ettei jää kiinni.

Heidi Laine

Riippumatta siitä, onko Matej Orešič lopulta syylistynyt tutkimusvilppiin vai ei, voi melko suurella varmuudella sanoa, että mikäli epäilyn alaiseen tutkimusdataan olisi alusta asti kohdistunut

avoimuuden vaatimus, emme todistaisi nyt yhtä kaikkien aikojen suurinta suomalaista tutkimusvilppikohua.

Vertaisarvioinnilla tarkoitetaan useimmiten tutkimusartikkeleiden anonyymiä ennakoarviointia, mutta se voisi olla myös tutkimusprosessien läpinäkyvyyden kautta toteutuvan yhteisöllisen tutkimuseettisen sääntelyn avain. Kunhan käyttövoimana olisi riittävästi avointa tietoa.

Tutkimusalat ovat erikoistuneet siinä määrin, että kahden eri alan huippututkijat ovat toistensa työn osalta maallikkoja. On mahdoton vaatimus, että TENKin jäsenistö tai ehdotettu tutkimuseettinen asiamies osaisivat arvioida milloin minkäkin alan tutkija on sortunut p-hakkerointiin tai tulosten kaunisteluun. Vain muut saman alan tutkijat kykenevät siihen. Tieto datan päätymisestä kollegoiden syyniin ennaltaehkäisisi suuren osan vilpistä ja nopeuttaisi uhkapelaajien kiinnijäämistä.

Uskon, että tiedeyhteisön autonomia tutkimuksen rehtyden edistämässä ja valvomisessa toimii, kunhan sille annetaan tilaa toimia. Uskottava ja tehokas tutkimuseettinen itsesääntely vaatii tuekseen entistä vahvempaa avoimuuden kulttuuria. Tutkimuseettisen asiamiehen palkka voitaisiin näin säästää tärkeimpään eli laadukkaan, luotettavan ja avoimen tutkimuksen tekemiseen.